

Helga Tormane

Brasas cietuma bibliotēka

Gaiša, plaša telpa, gar sienām grāmatu plaukti ar paskaidrojošiem uzrakstiem — “Daiļliteratūra”, “Nozaru literatūra”, “Periodika” u.c. Pirmajā acu uzmetienā šķiet, ka lielākā daļa grāmatu ir bojieviki krievu valodā. Nē! Aiz šķirkļa “A” rindojas Aspazijas kopoto rakstu gaišzilie sējumi. Otrā telpā glīti platekrāna datori.

Foto: Daina Ģeibaka

Brasas cietums

Dzeltenīgos toņos ieturētās telpas un smaidīgais bibliotekārs ne mirkli neļauj nojaust, ka tepat aiz žalūzijām aizklātā loga norit pavisam cita dzīve... Dzīve ieslodzījumā, kur viss notiek pēc grafika un reglamenta. Saules apspīdēto pagalmu šķērso bariņš gludi skūtu pakaušu — “Uz pusdienām” — komentē cietuma uzraugs.

Brasas cietums ir slēgta tipa stingra režīma ieslodzījuma vieta vīriešiem, kuri izdarījuši smagus vai sevišķi smagus noziegumus: tišas slepkavības, tišus smagus miesas bojājumus, izvarošanu, laupīšanu u.c.

29.jūnijā man bija iespēja apmeklēt Latvijas un Šveices sadarbības programmas apakšprojekta “Rīgas Centrālās bibliotēkas ārējās apkalpošanas punkta izveide Brasas cietumā” noslēguma sanāksmes pasākumu Brasas cietumā.

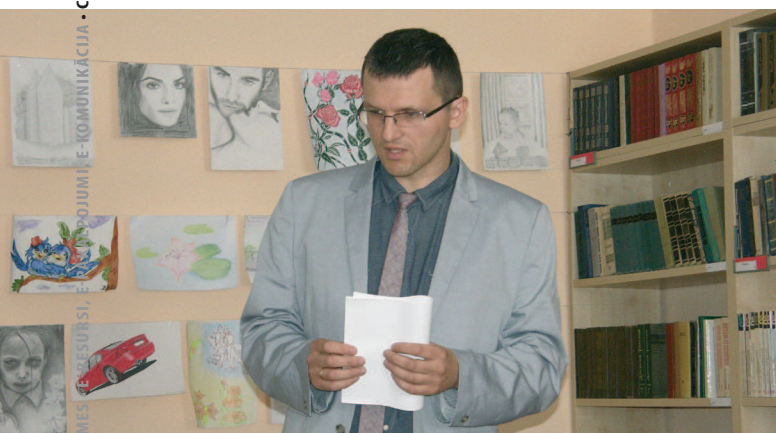
Datortelpa Brasas cietuma bibliotēkā

Ieslodzīto zīmējumu izstāde bibliotēkā

No 550 cietuma ieslodzītajiem 340 ir bibliotēkas apmeklētāji, vispieprasītākā literatūra ir tā, kas izskaidro likumdošanu un atrodama bibliotēkas plauktu 34.nodaļā. Tālāk seko izglītojošā literatūra ekonomikā un grāmatvedībā. *"Jā, Dostojevska "Noziegums un sods" arī ir pieprasīts,"* atzīmē bibliotekārs. Viens procents ieslodzīto ir analfabēti, tādēļ bibliotēkai ir nepieciešamas ābece. Cietuma bibliotēkā katram lasītājam ir lasītāja karte, bibliotēkas apmeklējums tiek noteikts pēc grafika, bibliotēkas lietotāji, kuri atrodas slēgtajās kamerās, grāmatas var saņemt pēc iepriekšēja pieprasījuma.

Par cietuma bibliotēkas fondu ir atbildīga Rīgas Centrālā bibliotēka (RCB), kas sadarbībā ar biedrību "Prison Fellowship Latvia" un Brasas cietumu realizēja cietuma bibliotēkas izveides projektu. Tas ietvēra teh-

Biedrības "Prison Fellowship Latvia" valdes priekšsēdētājs Māris Luste

nisko līdzekļu uzstādīšanu, mēbeļu izgatavošanu speciāli cietuma bibliotēkai, telpu plānošanu, bibliotekāru apmācību, bibliotēkas noteikumu izstrādi u.c.

Pašreiz bibliotēkas grāmatu krājumā ir ap 5000 eksemplāru. Veikta novecojušo materiālu izslēgšana no krājuma, 2012.gadā abonēti 2 laikraksti un 7 žurnāli: 5 latviešu un 4 krievu valodā. *"Dāvinājumi ir visneprofesionālākā forma,"* tieša ir RCB direktore Doloresa Veilande. *"Nereti iedzīvotāju cietumam dāvinātajās grāmatās atrodamas utis vai putekļi, kas ir bīstami ieslodzītā veselībai un var veicināt tuberkulozi,"* viņa turpina. RCB direktore uzsver, ka ieslodzītajam, tāpat kā jebkuram citam sabiedrības loceklim, ir tiesības saņemt kvalitatīvu, mūsdienīgu informāciju un literatūru. D.Veilande skeptiski raugās uz tādiem labdarības aktiem kā, piemēram, padomju laika enciklopēdiju sējumu transportēšanu no mājas bibliotēkām uz cietumiem.

Nereti ieslodzītie grāmatas un žurnālus saņem kā piensumus no radniekiem. Bieži vien pēc soda izciešanas viņi tos atdod bibliotēkai.

Iespēja, ka kāda izsniegtā grāmata netiek atdota, ir visai zema, jo, atstājot cietumu, ieslodzītais tiek pārbaudīts. Problēmas esot tad, ja vienu grāmatu vēlas lasīt visi kamerā esošie, tad grāmata bibliotēkā parasti atgriežas krietni nobružāta. Ieslodzījuma vietas bibliotēkas lietošanas noteikumos noteikts, ka nozaudētos vai sabojātos bibliotēkas izdevumus lasītājiem jāiz-

stāj ar identiskiem vai līdzvērtīgiem izdevumiem vai arī jāatlīdzina to vērtība naudā atbilstoši bibliotēkas uzskaites dokumentos uzrādītajām cenām. Bibliotēkas izsniegto grāmatu lietošanas termiņš ir 15 dienas, jaunieguvumiem — 10 dienas, paaugstināta pieprasījuma grāmatām — 6 dienas. Starpbibliotēku abonentu kārtā saņemtās grāmatas un citus dokumentus lietotājiem līdznešanai neizsniedz, tos drīkst izmantot tikai uz vietas bibliotēkā.

Bibliotekārs un reizē ieslodzītais Ivans atstāj kompetenta un inteliģenta virieša iespaidu. Virietis labprāt stāsta par darbu bibliotēkā un atbild uz jautājumiem. Problēma esot ar darbiniekiem, jo ieslodzījumam ir tāda specifika, ka pēc noteikta laika ieslodzītais cietumu atstāj, arī bibliotēkā strādājošie. Tādēļ būtiski ir apmācīt jaunus darbiniekus. Ivanam tāds ir — jauns puisis ar nepabeigtu augstāko izglītību (iepriekšējais kandidāts aizgājis, līdzko parādījies peļņas iespēja). Ivans min, ka nesakārtots ir bibliotekāra atalgojuma jautājums, pašlaik viņš darba pienākumus veic brīvprātīgi — bez atalgojuma. Atalgojuma jautājums pārējās Latvijas cietuma bibliotēkās ir atšķirīgs, piemēram, Rīgas Centrālcietumā bibliotekārs ir štata darbinieks un saņem atalgojumu, savukārt Ilģuciema Sieviešu cietuma bibliotekāre, ieslodzītā, par darbu bibliotēkā saņem 20 latu "lielu" algu. RCB Bibliotēku dienesta speciālisti izstrādāja mācību programmu bibliotekāru kvalifikācijas ieguves apmācībām 36 mācībstundu apjomā. Projekta ietvaros tika apmācīti 4 Brasas cietuma ieslodzītie, no kuriem bibliotēkā strādā tikai viens. Bibliotekārs Ivans atminas, ka nu jau atbrīvotais ieslodzītais D. pēc soda izciešanas vēlēties turpināt darbu bibliotēku nozarē. Diemžēl, ņemot vērā pašreizējo ekonomisko situāciju valstī, tādas iespējas nav bijis.

Brasas cietuma bibliotēka ir pirmā Latvijā, kurā ieslodzītajiem ir pieejams internets. Tiesa, ar stingriem ierobežojumiem. Ieslodzītie var iepazīties ar jaunāko informāciju interneta vietnē www.vestnesis.lv, gan tiesību aktiem vortālā www.likumi.lv.

Cietumā bibliotēkai nav tikai informatīvā un izglītojošā funkcija, līdzīgi kā publiskā bibliotēka, tā ir arī kultūras un izklaides centrs, kur ir vieta izstādēm un tematiskiem pasākumiem.

Nesen internetā parādījās ziņa par Brazīlijas valdības oriģinālo risinājumu pārpildīto cietumu problēmai. "Par katru izlasīto grāmatu cietumnieki iegūs brīvas četras dienas no katra soda izciešanas gada. Maksimālais brīvo dienu limits, ko noziedznieki varēs iegūt, ir 48 dienas no katra soda izciešanas gada par 12 izlasītajām grāmatām. Starp piedāvātajām grāmatām atradīsies daiļliteratūra, filozofija un zinātniskā literatūra." (<http://satori.lv/raksts/4565>) Latvijas cietumu bibliotēkās tik radošus risinājumus gaidīt ir pārāgi. Vispirms ir nepieciešams sakārtot likumdošanu, kur pagaidām cietuma bibliotēkām nav juridiski noteikta statusa. Ieguldījums cietuma bibliotēku attīstībā noteikti atmaksāsies ilgtermiņā. Bibliotēkā ieslodzītajam ir iespēja izglītoties, attīstīties un caur grāmatām sajūst saikni ar sabiedrību ārpusē, ko, esot ieslodzījuma kamerā, izdarīt ir pagrūti.